

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-438-5-47>

РЕАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ УПРАВЛІННЯ ЗЕМЕЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ В УКРАЇНІ

У сучасному українському суспільстві триває дискусія щодо механізму розвитку земельних відносин, що може бути як стихійним, так і свідомим, зокрема через державне регулювання. Управління земельними ресурсами можна розглядати як систематичний, свідомий та цілеспрямований вплив держави і суспільства на раціональне використання землі, що реалізується через ринкові земельні відносини [2]. Протягом останнього десятиріччя в Україні формуються сучасні мета, завдання та функції управління земельними ресурсами. Наразі основною проблемою в цій сфері є реформування державного управління, зокрема впровадження децентралізації, процес якої ще не завершено і супроводжується численними питаннями. Основні виклики пов'язані з передачею повноважень органам місцевого самоврядування, що може призвести до виникнення нових форм управління земельними ресурсами [7]. Однак, ми переконані, що децентралізація неможлива без надання громадам прав на розпорядження земельними ресурсами, і це, в свою чергу, призведе до збільшення відповідальності Держгеокадастру.

Відповідно до Конституції України, територіальний устрій держави забезпечується на основі принципів єдності та цілісності її території, а також поєднання централізації та децентралізації в реалізації державної влади [3]. Це передбачає збалансований соціально-економічний розвиток регіонів з урахуванням їхніх історичних, економічних, екологічних, географічних і демографічних особливостей, а також естетичних і культурних традицій.

Земельні ресурси в межах держави виконують роль територіальної основи її суверенітету. Управління територією завжди має критичне значення для зовнішньої та внутрішньої політики. Після ухвалення важливих змін до земельного законодавства в незалежній Україні, земля набула статусу об'єкта ринкових відносин та було введено платежі за землю, зокрема, податок та орендна плата.

Надходження від користування землею складають значну частину загальних доходів місцевих бюджетів, основна частина яких формується за рахунок орендованих державних та комунальних земель. Громади стягують плату за землю у вигляді земельного податку та орендної плати

за використання державних і комунальних земель, яка фактично класифікується як податок.

До 2015 р. плата за землю належала до загальнодержавного податку, проте кошти надходили до місцевих бюджетів. З початком реформи децентралізації земельний податок було закріплено за місцевими бюджетами [1]. Плата за землю є однією з трьох складових податку на майно (дві інші – податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, та транспортний податок). Вона стягується у двох формах: як земельний податок або орендна плата за ділянки державної та комунальної власності, що надані в оренду. Повноваження органів місцевого самоврядування щодо оподаткування землі визначені на державному рівні, проте, на нашу думку, є досить широкими. Водночас, органи місцевого самоврядування наділені повноваження встановлення ставки податку на земельні ділянки в межах, регламентованих на загальнодержавному рівні.

Водночас, відповідно до Податкового Кодексу України, сільським, селищним, міським радам та радам об'єднаних територіальних громад, створеним відповідно до закону та перспективного плану формування територій громад, забороняється встановлювати індивідуальні пільгові ставки місцевих податків і зборів для окремих юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та фізичних осіб, а також звільняти їх від сплати таких податків і зборів [4].

З моменту набрання чинності нового законодавства плата за землю стала складовою частиною податку на майно і наразі відноситься до місцевих податків, а не загальнодержавних. Це надало органам місцевого самоврядування певну свободу дій. Встановлення ставок земельного податку та нормативної грошової оцінки належить до повноважень місцевих рад. Місцеві ради щорічно визначають ставки податку на землю та, у разі необхідності, мають право на пільгове оподаткування земельних ділянок, що розташовані на території населених пунктів [5].

На нашу думку, основним недоліком системи земельного оподаткування як складової реалізації державної політики управління земельними ресурсами, який потребує вирішення через податкові механізми регулювання, є відсутність кореляції між розмірами земельного податку за гектар угідь та реальними рентними доходами від землекористування. Це призводить до низьких ставок земельного податку, що, в свою чергу, ускладнює формування надійного фінансового джерела для реалізації заходів з охорони земель. Ми вважаємо, що питання земельного оподаткування та недоліки фіскальних механізмів державного регулювання земельних відносин вимагають термінового та ефективного вирішення, що може бути досягнуто шляхом вдосконалення порядку справляння плати за землю,

покращення її адміністрування та систематизації пільг щодо сплати, а також залучення додаткових надходжень.

Література:

1. Давиденко Н.М. Вплив податкової реформи на сільськогосподарські підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. Хмельницький. 2016. № 1. С. 250–253.
2. Давиденко Н.М., Ключка О.В., Ключка С.С. Шляхи удосконалення державного фінансового контролю в системі земельних відносин в Україні. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2020. № 4. Том 31 (70). С. 63–69.
3. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-D0%B2%D1%80/print>
4. Податковий кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
5. Полюх М.М. Проблеми земельного оподаткування в Україні. URL: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=73676>
6. Третяк А.М., Бабміндра Д.І. Земельні ресурси України та їх використання. Київ : ТОВ ЦЗРУ, 2003.143 с.
7. Davydenko N., Wasilewska N., Boiko S., Wasilewski M. Development of rural areas in Ukraine in the context of decentralization: An empirical study. *Sustainability*. 2022. № 14 (11).